

Hva skjer når euforien avtar og endringene lar vente på seg?

Revolusjonær

Elisabeth Eide
**MED ANDRE
ORD**

Tunisia var først ute av de arabiske opprørene. Nå dominerer forventninger, krav og utålmodighet. Kanskje var forventningene for høye. Blir flertallet fornøyd med en palassrevolusjon? For den saks skyld: Palasene er ikke tørt. Mange i den provisoriske regjeringen «sitter over», den mektige innenriksministeren Farhat Rajhi styrer ennå politistyrkene som spredte (og sprer) frykt.

– De ydmyker oss fremdeles, både psykisk og fysisk, sier den kjente forfatteren og journalisten Taufik Ben Brik. – Hvem er det politiet og hæren beskytter? Er det revolusjonens unge, som marsjerte mot president Ben Ali, eller de som drepte flere unge demonstranter?

Tunisia har to typer maktsentra i dag, de «gamle», som fremdeles rår over økonomi og militærmakt, og de «nye», revolusjonens forsvarsråd. De sistnevnte er dannet så vel sentralt som lokalt av revolusjonens frivillige. Ben Brik sier at retten til å utnevne ledere til posisjoner fremdeles hviler hos regjeringen. Han er skarp i tungen mot dem som har latt seg nominere: – De legitimerer et regime som bærer Ben Alis merke. De som er blitt sittende i posisjon, har diktatoren å takke for hele sin karriere.

«Folk er mindre redde, og selvtilliten har fått et oppsving»

Den erfarne forfatteren henger i verandadøren og skåner gjestene for kjederøykingen sin, mens han drar historiske paralleller. – Se hvordan den meksikanske revolusjonen ledet av Pancho Villa og Emiliano Zapata [1911] gradvis ble forrådt av det forvitrede partiet PRI, nærmest ropet han ut og peker på bildet av dagens mest berømte zapatist fra Chiapas, Subcomandante

FAKTA

Opprør i Tunisia

■ 17. desember 2010 satte den tunisiske gateselgeren Mohamed Bouazizi fyr på seg selv i protest mot trakassering fra politiet.

■ Denne hendelsen ble den utløsende årsaken til opprøret i Tunisia, som siden har spredt seg til store deler av den arabiske verden.

■ Elisabeth Eide representerte Norsk PEN under en reise i regi av International Freedom of Expression Exchange og Tunisia Monitoring Group (TMG) i uken før påske.

■ I denne teksten rapporterer Eide om stemningen og diskusjonene som nå pågår blant folk flest i Tunisia, i den utfordrende tiden etter opprørets innledende fase.

Forfatteren:

■ Elisabeth Eide er nestleder i Norsk PEN, forfatter og medieforsker ved Høgskolen i Oslo.

Marcos, som kikker mot Che Guevara på nabovæggen.

Nå er det ikke gitt at Tunisias midlertidige herskere blir sittende så lenge. Valget er annonsert til 24. juli. Tre lærere vi møter i den nordvestlige byen Le Kef, mener det er for tidlig, og at islamistpartiene vil tjene på det. – De er best organisert, og de kan mobilisere fra moskeene. Vi andre må begynne fra grunnen av. Vi har verken midler eller lokaler.

Mange aktivister har krevd at den avsatte presidentens parti RCD (Rassemblement Constitutionnel Démocratique, partiet ble oppløst 4. februar) og eventuelle avleggere ikke bør få stille til valg. – Det er for tidlig, sier Raoudha Gharbi, en av grunnleggerne av AFTURD, et ressursenter for forskning og utredning om kvinner og utvikling. – Først må

rettferdigheten råde, så får de eventuelt bli reintegrert i samfunnet.

Valget vil hun ikke utsette. Blir det forskjøvet, vil det komme inn under fastemåned, og pietetsatmosfæren under ramadan kan være til fordel for krefter hun ikke ønsker ved makten. Men hvorfor ikke? Islamistene er de eneste som erklærer at de er for full likestilling ved valget.

– Paradoksalt nok, sier Gharbi.

– De er smarte.

Mitt forrige Tunisiabesøk var i 2005. Vi besøkte opposisjonelle som var på frifot, og ble fotfulgt av sivilkledd politi overalt. Flere kjente opposisjonelle ble daglig trakassert. Andre satt bak lås og slå eller i husarrest. Vi besøkte noen av dem, og familiene til andre. Vi så hvordan venstresradikale og liberale demokrater kjempet sammen med islamister for fangers rettigheter. Blant fangene så islamistene ut til å være i flertall.

Nå kommer de politiske avstandene klarere til syne. Mange, men langt fra alle, frykter islamistene. Naziha Rjiba, leder for tunisisk PEN og erfaren menneskerettsaktivist, er blant dem som har stått sammen både med trotskister, demokratiske feminister og islamister i kampen for et nytt Tunisia. Hun er ikke så engstelig, det fins ekstremister av ymse slag. – Vi har også hypersekularister her, de blir for fanatiske for meg. Jeg har røtter i en rik, muslimsk kultur. Den franske varianten av sekularisme er ikke aktuell for oss. Rjiba er forfatter, og etter revolusjonen 14. januar har hun tenkt å sette av mer tid til å skrive. I fantasien bobler novellene fram, fulle av humor, av alt hun har opplevd under diktaturet, svart humor.

Men revolusjonens vugge sto ikke i hovedstaden Tunis, og datoene var snarere 17. desember og 4. januar. 17. desember fordi grønnsakshandler Mohamed Bouazizi i byen Sidi Bouzid sør i landet satte fyr på seg selv etter å ha blitt fratatt det han eide av varer av en bøllete politibetjent. 4. januar trakk han sitt siste sukk.

Vi prøvde å dra til Sidi Bouzid. Men de to hovedveiene sørover er sperret av politi. Lenger sør blokkerer aksjonister veiene, i et desperat forsøk på å vinne oppmerksomhet for sin sak: En lærerfabrikk har lenge forurenset et helt nabolag og eierne har ignorert klagen. Vi måtte gjøre vendereis. Samme kveld hører vi nyheten om at noen av aktivistene satte fyr på fabrikk. Den brant ned til grunnen, men ingen mennesker kom til skade. Veiene nordvestover mot Le Kef er åpne. «Le Kef vil alltid være trofast mot Mohammed Bouazizi», er skriften på murveggen inne i byen. «Vi glemmer ikke revolusjonens martyrer». Den lokale revolusjonære forsvarskomiteen har inntatt huset der regjeringspartiet RCD tidligere holdt til, og muren rundt er full av revolusjonær graffiti. Det

TUNISISK VÅRLØSNING? Demonstrasjon i den tunisiske byen Le Kef

hemmelige politiet er kunstferdig til stede som svarte rotter. Over muren gliser en mann og gjør V-tegn.

Lokalet til Banque du Sud ble ramponert under revolusjonsdagene, og innmaten til byens sprengte minibank henger ut av hullet som svartgrå oppkast. Framfor den henger tre ungdommer: Ben Ali er borte, konstaterer de triumferende. Framtiden er ikke problemfri. De mangler arbeid, i likhet med 700.000 tunisiere. 150.000 av dem har høyere utdanning.

Lærerne i Le Kef drikker kaffe etter endt skoledag. De forteller at her i byen har revolusjonsrådet krevd at guvernøren i distriktet ikke skal ta noen viktige avgjørelser uten å konsultere dem. I rådet er mange partier og fagfore-